

Bernard z Clairvaux (1090 – 21. srpen 1153)

Svatý Bernard (1174)

James McDonald

V době, kdy se začala křížová válka proti Katarům, Bernard byl již půl století mrtvý - ale přesto byl významnou postavou katolické církve, když se probírala katarská „hereze“ v Languedoku. Jeho vliv se projevil v mnoha směrech během křížové války.

Bernard se narodil ve Fontaines, nedaleko Dijonu, ve Francii. Byl synem rytíře, který padl v křížové výpravě. Jeho matka zemřela, zatímco byl Bernard ještě dítětem. Jeho opatrovníci ho poslali na studia do Châtillon - sur - Seine, aby tam získal kvalifikaci pro vysoký církevní úřad a on se v roce 1098 přidal ke společenství v Cîteaux. Společenství reformovaných benediktinů v Cîteaux rostlo tak rychle, že brzy se stalo schopným zřizovat si pobočky. Jedna taková pobočka, v Clairvaux, byla založena v roce 1115, v údolí, přes které protékal přítok řeky Aube. Nedávno zasvěceného Bernarda tam jmenovali za opata.

Clairvaux se stalo hlavním klášteřem z pěti odnoží, do kterých se rád rozdělil pod vedením opata z Cîteaux. Bernard se stal hlavním strůjcem organizace Cisterciáckého mnišského řádu.

V roce 1128 ho pozvali, aby se zúčastnil synody v Troyesi, kde sehrál klíčovou roli v získání podpory pro nový řád Templářských Rytířů a traduje se, že zformuloval jejich pravidla. Templáři byli v principu bojovní cisterciánští mniši.

Jeho hlas představoval konzervativnost v průběhu renesance 12. století. Bernard vedl obžalobu v procesu proti Petru Abelardovi, když jej obvinili z hereze. Bernard byl nepřátelský vůči Petru Abelardovi a jiným učencům z pařížské univerzity, která se stala střediskem nového učení, jež bylo založeno na Aristotelovi. Abelard byl jedním z největších - možná dokonce největší - učeneců filozof středověku. Bernard, který nebyl intelektuálně založen, považoval myšlenku, že by se lidé měli vzdělávat „jen pro samotnou vědomost“, za nežádoucí. V Bernardově pojetí vzdělání mělo sloužit jedinému cíli, a to přípravování nových kněží. Výsledek procesu nebyl výsledkem síly obžaloby a obhajoby. Když Abelard prohrál obhajobu, odvolal se do Říma, kde se Bernardovo slovo považovalo za dostatečně silné na to, aby se potvrdilo jeho zatracení. Abelard zemřel za krátko na to.

Kolem poloviny dvanáctého století se kázání kněze jménem Henry z Lausanne o tom, co tento viděl jako nedostatky v římskokatolické teologii a praktikách, dostaly do pozornosti. V červnu roku 1145 se Bernard na pozvání kardinála Alberika z Ostie vydal

na cesty. Sebral se do území hraběte z Toulouse, aby tam zakročil proti herezi. Ohrožení se v té době nevnímalo jako Katarství, ale učení Henryho, který přišel do Okcitanie a to poté co, jak se o tom Bernard vyjádřil, „byl nucen prchnout ze všech částí Francie“. Tady je překlad výňatku z dopisu, který napsal Svatý Bernard Alfonzovi Jordanovi, hraběti z Toulouse, v roce 1145, než se vydal za Henrym do Languedoku. Dává to představu o tom, nakolik populárním bylo Henryho učení:

„Kostely jsou bez kongregace, kongregace jsou bez kněží, kněží jsou bez náležité důstojnosti, a konečně, křesťané jsou bez Krista.“

[Sancti Bernardi Epistolae 241 z Migne, patrologie latina, CLXXXII, 434-36; Jak je citováno ve Walter Wakefield & Austin Evans, Herézy na vrcholu středověku, Heresies of The High Middle Ages (Columbia, 1991) str. 93]

Bernardův sekretář, Geoffrey z Auxerre, v témže roce opakuje Bernardovy slova a dále připomíná:

Bernard sehrál vedoucí úlohu v zrodu kultu panny Marie.

Děti křesťanů byly odloučeny od života Krista, neboť jim byla odepřena milost křtu. Modlitby a příspěvky za mrtvé byly terčem výsměchu stejně, jako bylo vzývání svatých, putování věrných, stavění kostelů, dodržování odpočinku ve svaté dny, pomazání a jedním slovem, všechny instituce [katolické] církve byli na posměch.

(Sancti Bernardi vita et res gestae libris septem comprehensae; Liber tertius auctoraté Gaufrido Monaco, v 16, 17 in patrologie latina, CLXXXV, 312-13; jako citováno ve Walter Wakefield & Austin Evans, Heresies of The High Middle Ages (Columbia, 1991) str. 93)

Pokud se z popisu vynechá urážka, zdá se, že Reformace dorazila do Languedoku asi o tři století dříve, než ji Martin Luther zavedl v Německu. Zdá se, že po návštěvě hlavní dojem na něj udělala nehanebná korupce v jeho vlastní církvi. Obyvatelé Languedoku hromadně opustili římskokatolickou církev ve prospěch nejmenovaných herezí:

... Pokud se ptáš heretika ohledně jeho víry, nic není víc křesťanské; pokud se ho ptáš, co dělá v průběhu dne, nic není víc bez viny; a co ti řekne, to také dokáže svými skutky... Pokud jde o jeho způsob života a chování, nikoho nepodvádí, netlačí se před druhé, nikoho nepodrobuje násilí. Navíc, jeho líce jsou bledé z pústu; nekrmí se chlebem zahálky; pracuje svými rukama a tak si vydělává na živobytí... Ženy opouštějí svých manželů, muži se zříkají svých žen, a všichni se hrnou k těm heretikům! Klerici a kněží, mládež a dospělí mezi nimi, opouštějí své kongregace a kostely a často je lze nalézt ve společnosti tkalců obou pohlaví.

(z Bernardovy mše 65 na téma Písně písní (nebo Šalomounovu píseň): Sancti Bernardi Sermone super Cantica canticorum, Semon 65 ze Sancti Bernardi Opera, jak citováno ve Walter Wakefield & Austin Evans, Heresies of The High Middle Ages (Columbia, 1991) str. . 130)

Přesto, že nepoužívá slovo „Katar“, je v tom několik náznaků, že Bernard mluví o Katarech: žijí podle křesťanských ideálů; jsou bledí od půstu; pracují, aby si vydělali na živobytí; přitahují stejně muže, ženy a katolických kněží. Výraz „tkadlec“ se často používal jako synonymum pro katarského parféta, protože to bylo jejich oblíbeným potulným řemeslem.

Je možné, že Bernard do jakési míry sympatizoval s Katary. Nikdy to výslovně nevyjádřil, ale zato se s nimi dělil o některé své názory. Svět pro něj neměl jiný význam, jako místo vyhnanství a zkoušek, ve kterém je člověk jen „putujícím a cizincem“ (Mše i., Na Tři krále. N.I; Mše vii., Postní doba n.I). Tato formulace by se byla dala extrahovat z katarského návodu jak vnímat život.

Navzdory jakýmkoli sympatiím, které by případně byl měl, byl dostatečně spokojen s tím, aby byli ti, jejichž vnímal jako své nepřátele, zničeni. Když mluvil o hereticích, byl toho názoru, že je „bez jakýchkoliv pochybností lepší, aby byly ovládnuty mečem, než aby se dovolilo odpadávání mnoha jiných osob do jejich omylu.“ (Mše. lxvi. Na chvalozpěv ii. 15). Zabíjení nepřátel Boha bylo nejen dovoleno, ale bylo považováno za skvělý skutek. Ve svém dopise Templářům zdůrazňoval:

„Křesťan, který zabije nevěřícího ve Svaté Válce má odměnu zaručenou, o to více, pokud i jeho zabijí. Přes smrt pohana, křesťan nabývá věčnou slávu, neboť takovým skutkem oslavuje Krista.“

Také upozornil na to, že kdokoliv, kdo zabije nevěřícího, nezabil člověka, ale zlo (St Bernard, De Laude Novae Militiae, III (De Militibus Christi). Pro něj byli všichni nevěřící (nekatolíci) Satanovy stvoření. Když se ho ptali, jak je to možné, že heretici dokážou snášet nesmírnou bolest ohně nejen trpělivě, ale dokonce s radostí, Bernard dal svou odpověď v mši, ve které připsal neochvějnost heretických „psů“ tváří v tvář se smrtí, silám ďábla. (Mše lxvi. na chvalozpěvy i. 15).

V jeho podpoře kultu Panny Marie mnozí dějepisci viděli pokus o dodržení kroku s rostoucí úlohou žen v nových hnutích - především mezi trubadúry a Katary.

Bernard se horlivě vyjadřoval za Druhou křížovou výpravu. Jeho veřejné projevy byly mimořádně úspěšné. Po Bernardově mši během setkání ve Vézelay se mnozí a ze všech tříd chopili kříže, především francouzský král Ludvík VII a jeho královna, Eleanor z Akvitánie. Říkávalo se, že když Bernard kázal, ženy se třásly strachy. Matky před ním skrývali své syny, manželky své manžele, a společníci své přátele. Bernard se pyšně chlubil papeži svým úspěchem ve verbování na křížovou výpravu: „Otevřel jsem ústa; promluvil jsem; a v té chvíli se křížáci znásobili do nekonečna. Vesnice a města jsou nyní opuštěná. Těžko najdete jednoho muže na každých sedm žen. Všude uvidíte vdovy, jejichž manželé jsou ještě naživu.“ Výrazy, které přitom používal, se podobaly prodáváči, co s velkým nátlakem přesvědčuje důvěřivé potenciální zákazníky:

Ale těm z vás, co jste obchodníci, muži připraveni kdykoliv se chopit mimořádné příležitosti, dovolte mi upozornit vás na výhody této skvělé příležitosti. Nenechte si je ujít. Chopte se znamení kříže a dostane se vám nasycení všech hříchů, ke kterým se pokorně přiznáte. Cena je malá, odměna velká.

Ve skutečnosti, cenou byla smrt. Většina žen se brzy stala skutečnými vdovami, neboť křížovou armádu rozsekali na kousky v Anatolii, než se dostaly do jakékoliv blízkosti Svaté Země. Katastrofální výsledek křížové výpravy byl úderem pro Bernarda, který neuměl pochopit, proč by Bůh natolik opustil jeho armádu. Možná nejlepším řešením bylo to, že výsledek byl navzdory všemu velkým úspěchem, neboť přemístil až tak velké množství křesťanských bojovníků z pozemské armády boží do jeho armády nebeské. Ne všichni byli o tom přesvědčeni. Selhání bylo natolik katastrofální, že křesťanům v celé Evropě nedalo nepomyslet na možnost největšího rouhání možného - že Bůh by přece jen mohl být na straně Muslimů.

Když dorazily zprávy o katastrofě, objevily se snahy zorganizovat další křížovou výpravu. Bernard se zúčastnil setkání v Chartres v roce 1150, které bylo svoláno za tímto účelem. Zvolili ho, aby vedl novou křížovou výpravu, ale papež Eugenius III návrh nepotvrdil, ani plán výpravy, a nic z toho nebylo.

Bernard byl diskreditován a vypadal vysílený, ale jeho vliv byl větší, než se zdálo a jiní cisterciáci, kteří pokračovali v jeho stopách, propagovali další křížové výpravy. Křížové válce proti Katarům Languedoku předcházelo zavraždění Cisterciáckého legáta. Podněcovali a opěvovali ji cisterciáčtí řečníci, které vedl Cisterciácký opat, s podporou cisterciáckých mnichů, a to vše zaznamenali cisterciáčtí kronikáři.

Bernardovy výroky odsouhlasující zabíjení údajných nepřátel Boha se ozývaly v masakrech, které provedl později neslavný Cisterciácký opat and vojenský velitel, Arnaud Amaury, opat z Citeaux, přičemž události v Béziers se staly smutně známými rozkazem „Pobijte je všechny, Pán si rozpozná své“, který se mu připisuje. Bernard byl kanonizován v roce 1174 a za doktora římskokatolické církve ho vyhlásili v roce 1830.

Přebrané z www.cathar.info

Z angličtiny do Slovenčiny přeložila Corascendea, novodobá katarská parféta

Díky autorovi James McDonaldovi

www.dhaxem.com

© 2014